

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

4. JANUARJA

STEV. 1

Ameriški ali San José kapar

Dandanes bi menda že težko našli sadjarja, ki bi še ne bil nič slišal o tem nevarnem zajedavcu našega sadnega drevja. Piše se o njem v naših strokovnih listih in govori pri predavanjih, odkar se je namreč zvedelo, da se je pojavil pri naši sosedih Madžarski in je nastala nevarnost, da se zanesa tudi k nam. Žal, da ta bojazen ni bila neopravičena. Že nekaj let opazujejo tega hudega škodljivca po jugovzhodnih banovinah naše države, odkoder se je zanesel tudi v našo banovino. Ker je ameriški kapar silno nevaren zajedavec sadnega drevja, ki lahko do kraja uniči v kratkem času obširne nasade, je nujno potrebno, da ga pozna sleherni sadjar in kmetovalec in da ve, kako se ga more ubraniti, oziroma kako se uspešno zatira, ako se pojavi.

Ameriški ali San José (izgovori san džosé) kapar je sorodnik raznih naših znanih kaparjev, kakor so n. pr. češpljev kapar, vejičasti, ostrigasti kapar itd. Spada k rastlinskim ušicam, ki vse na isti način delajo škodo na rastlinah. S svojim dolgim rilcem, ki ga zabadajo skozi lub, izsesavajo rastlinske sokove in na ta način bolj ali manj ovirajo rast dotične rastline, ali jo celo popolnoma onemogočijo in rastlino končno ugonobe. Vse pri nas živeče rastlinske ušice, kamor spadajo seveda tudi kaparji, sicer tudi lahko močno oškodujejo rastlino, kjer se v veliki množini naselijo. Vendar pa razen češpljevega kaparja, ni nobenega, ki bi ogrožal življenje sadnih rastlin v taki meri kakor ameriški kapar. Ta se razmnoži tako naglo in v takih silnih množinah, da prav kmalu zamori najlepša drevesa. Širi se kakor kuga na vse strani. Pa ne samo v enem sadovnjaku od drevesa do drevesa, ali iz sadovnjaka v sosednji sadovnjak, ampak iz dežele v deželo, iz države v državo, iz enega dela sveta v drugega.

Pojavil se je najprej v Kaliforniji v Ameriki v dolini San José. Od tod tudi

njegovo ime. Iz te doline se je v malo letih razširil ne samo po vsej Ameriki, ampak menda po vsem svetu. Na videz je zelo podoben našim znanim, pa manj nevarnim kaparjem, pa ga površni opazovalec le težko loči n. pr. od zelo podobnega ostrigarskega kaparja. Natančen in poučen opazovalec z zdravimi očmi ga bo pa kmalu opazil in ločil od drugih kaparjev, zlasti pozimi, ko je drevje golo, dasi je zelo majhen in neznaten. Popolnoma razvita živalca (samica) je temno prihuljena k veji in zakrita s ščitkom (kapico), ki ima v premeru komaj nekaj čez 1 mm in je prav tako zelo ploščat. Izpočetka je ščitek črnkast, pozneje pa temno posivi, ali umazano pobeli; v sredini ščitka je temnejša pika. Navadno je tudi rdečkasto obrobljen. Ako ščitek previdno odlučimo, ostane na lubu majhna rumenkasta živalca brez nog in drugih okoučnin, prisrana v lub. Prvotne še ne preveč razširjene okužbe opazimo po drevju po značilnih rdečkastih pegah. Pozneje, ko se kapar močno razmnoži, so s ščitki tesno pokrite vse veje in vejice, pa tudi listi in plodovi.

Kakor je bilo že omenjeno, se ameriški kapar silno hitro razmnožuje in širi na vse strani. Odtod tudi njegova velika škodljivost in nevarnost. Izračunali so, da se ena sama samica v enem letu razmnoži v milijone, ker se razvija čez poletje v treh rodovih. Vsaka samica zleže maja meseca v kratkih presledkih 400—500 živih mladičev (ličink), iz katerih se do julija meseca preobrazijo spolne samice, ki spet ležejo žive mladiče. Tudi ta drugi zarod je še pred jesenjo spet goden in zaleže še pred zimo tretji zarod. Iz teh podatkov si vsaj približno lahko sami izračunimo, koliko potomcev je v jeseni iz ene same spomladne samice. Že to je ogromno število, ki znaša mnogo milijonov. Ameriški kapar je pa jako trdoživ. Ne ugonobi ga nobena zima niti kaka druga prirodna neprivlaka. Lahko si torej predstavljamo, v

kakšnih neštetih milijardah se pojavi, ako ga pustimo, da samo eno leto nemoteno gospodari po sadnem drevju.

Kapar San José ni prav nič izbirčen. Najbolj mu ugajajo seveda jablane in hruške; pogodu so mu pa tudi vsa druga sadna plemena in razno grmovje in listnato drevje. Ne prizanaša niti gozdnemu drevju.

Zatiranje tega nevarnega zajedavca ni prav lahko, ker je jako trdoživ in neobčutljiv za običajna škropiva. Do živega mu je moči priti samo pozimi, ko je drevje golo. Poleti z močnimi sredstvi ne moremo nad njega, ker bi oškodovali zelenju. Temeljno zimsko škropljenje s 15% arborina ali dendrinom ali z 10% neodendrinom se je izkazalo zadosti učinkovito. Pomniti pa treba, da se doseže popoln uspeh le z res temeljitim škropljenjem. Drevo treba z močnim curkom

od vrha do tal v pravem pomenu besede obrizgati, da ne ostane suha niti trohica lubja. Pa tudi najvestnejše škropljenje ne bo nič pomagalo, ako ga bo opravil samo tu in tam kak posameznik. Potrebno je načrtno delo, ki bo zajelo vse sadovnjake ogrožene pokrajine. Potrebna je za to delo širokopotezna akcija, ki jo more pa izpeljati samo oblast s svojimi strokovnimi organi in s sodelovanjem posameznih organizacij in seveda tudi posestnikov.

Kakor slišimo, je tako akcijo započela kr. banska uprava, ki jo bo to zimo po možnosti izvedla po vseh najbolj ogroženih predelih naše banovine. Dolžnost prizadetih sadjarjev pa je, da akcijo kr. banske uprave z vsemi močmi podpirajo in s tem pripomorejo, da se širjenje nevarnega zajedavca zajezi in za vselej prepreči. H.

Beseda o medu

Prav za prav bi bilo treba današnja razmišljanja povedati našim bralcem pred božičem, ko so gospodinje pripravljale potice za praznike. Medene potice so pri nas že od nekdaj v velikih časteh. Vendar še tudi sedaj ne bo prepozno, če začnemo novo leto v znamenju medu; z željo, da bi bilo bodoče leto vsem, ki bodo te vrstice brali, sladko in prijetno, kakor je sladko in dobro vse, kar osladi žlahtni pridelek čebel.

O medu krožijo govornice, da je zelo zdravilno hranilo. Kaj je resnice v takšnih govoricah? Samo premislimo: ni jih kmalu boljših zdravil od raznih zelišč. Ne samo kmečki ljudje, ki vedo, katere rožce so dobre proti tej ali oni bolezni, marveč tudi učeni ljudje in celo zdravniki danes na moč priporočajo »domača« zdravila. Na letošnjem vselejmu smo na kmetijski razstavi videli, koliko zdravilnih zelišč in rožic raste po naši lepi zemlji; spoznali smo, koliko zdravilnega bogastva nam vsako leto odčveti in se posuši brez haska. Zdaj pa pomislimo dalje: naše marljive živalce, ki jim pravimo čebele, obletijo neštetov cvetov vseh mogočih zdravilnih rož; prav na tem cvetju naberejo spomladi največ sladkega nektarja. In kaj je nektar? Nič drugega kot najžlahtnejši sok (ekstrakt) raznih rastlin, med njimi tudi zdravilnih rastlin. Če je zdravilna rastlina sama,

mora biti zdravilen še prav posebno sladki sok, ki ga izloči. Ni tedaj nič čudnega, če gre o medu, ki nastane iz raznih zdravilnih sokov, glas, da je zelo zdravilen. Drugače tudi biti ne more.

Med najbolj zdravilnimi medovi je cvetlični spomladanski med, ki je ponavadi nabran na najrazličnejših cveticah. Prav tako je zdravilen lipov med, nič manj hojev, ki je narejen iz zdravilnega izcedka hoj in smrek.

Zato je kaj naravno, če si vzameš proti prehladu nekajkrat po žlico medu. Boljšega zdravila ne najdeš! Pa je med poleg tega tudi zelo tečno hranilo. Ne bomo naštevali raznih sestavin medu, le toliko moramo zapisati, da zaleže žlica meda za velike količine drugih živil in še to povdariti, da med deluje na prožnost in vztrajnost mišičevja takoj. Ko bi naši kmečki ljudje, ki pri nekaterih delih veliko telesno trpijo (n. pr. pri košnji itd.), vedeli, da odtehta založaj medu veliko »štamparlov« žgane pijače, bi med bolj upoštevali. Res te žganje trenutno poživi in osveži, todo kmalu se pojavi še večja utrujenost. Kajti žgane pijače ne krepčajo mišičevja, ampak ga le za nekaj časa nekako razdražijo, da potem še bolj opeša. Drugače je z medom. Med ima v sebi prave in pristne sestavine in snovi, ki mišičevje naravnost krepčajo in utrjujejo. Zato ne moremo dovolj pripo-

ročati, naj bi naši kmečki ljudje med bolj obrajtali kot so ga do sedaj.

Seveda mora biti med pristen. Pona-rejeni medovi nimajo nobene niti zdravilne niti hranilne vrednosti. Ne kupuj medu drugje, kakor pri zanesljivih ljudeh; najboljši gotovo boš dobil pristno blago pri čebelarjih.

Med je pa tudi treba prav hraniti. Ne moreš iti kupovat vsake žlice medu posebej; zato je potrebno, da ga kupiš nekaj več, pa ga znaš tudi obvarovati pred pokvarjenjem. Med ima to lastnost, da zelo vleče vlago vase. Če je pa enkrat v njem vlage preveč, začne kisati. Zato ne shranjaj meda na vlažnem prostoru in ne v posodi, v kateri ima do njega dostop zrak. Zrak je bolj ali manj vlažen, iz zraka pa srka med vlago vase in zač-

ne kipeti. Tak med postane neužiten, ker se začne sladkor spreminjati v kisline. Če ti je pa zaradi slabe posode začel kisati, takoj z žlico odstrani vso skisano plast, ostali še zdravi med pa dobro zapri. Na ta način ga boš ohranil.

Če je med dobro spravljen, lahko stoji leta in desetletja. Najprej skristalizira, pozneje se pa spremeni v gosto »kašo« in čaka kolikor dolgo hočeš. Pri-povedujejo, da so pri odkopavanju Pompejev, ki jih je zasul ognjenik Vezuv, našli čisto zdrav med, ki se je več kot 1700 let ohranil. Ako ga, dokler je v kristalih, topiš, daj posodo v vročo vodo in ga tako raztopi. Nikar pa ga ne topi nad ognjem, ker ga hitro prismodiš in s tem uničiš vsa žlahtna eterična olja, ki mu dajejo tako prijeten okus.

Kmetovalec, zdrami se!

(Voščilo za novo leto.)

Novo leto je nastopilo. Novo leto z novimi skrbmi, z novim delom in trudom. Staro leto, ki je marsikaj kraj obiskalo s sušo in pomanjkanjem krme, morda s slabo žetvijo, z muko in trpljenjem in zdaj, ko je minulo, kaj je prineslo mnogim gospodarjem: Prirastek na dolgovich, ki so bili že preje boleče težki! Naj bo leto novo ali staro, za kmeta je vedno enako: Začne se s »plačaje« in končuje s »plačuj«. Kar je pa vmes, ni drugega kot majhni, nezadostni prejemki. Naj bo leto staro ali pa novo, za kmeta je vedno enako tegobno Pomanjkanje ljudi za polje, zlasti dobrih hlapcev in dekel, nizke cene poljskih pridelkov, veliki davki in zadolženje, vse to stiska kmeta v novem letu prav tako, kakor ga je v starem. Tudi v novem letu se večina gospodarjev ne bo otesla svoje velike napake: Zabavljati čez slabe čase — v gostilni —, molčati pa ko riba takrat, ko bi bilo treba govoriti! Tudi v novem letu bo premnog slovenski kmet odprl na stežaj vrata svojim najhujšim sovražnikom, kar jih je poleg liberalcev in boljševikov, to je: svoji nenaklonjenosti za kmetijske strokovne šole na eni in pomanjkanju smisla za združništvo na drugi strani. Pa naj bo potem leto staro ali novo! — Kmetovalcu ni mogoče pomagati dotlej, da se dvigne in spravi pokoncu sam, dokler si ne pomaga tudi sam, dokler spi, dočim bi moral budno čuti.

Nastopilo je novo leto, toda v novem letu ne bo nič bolje, kakor v starem, ako se ne uresniči tisto prevažno naše novoletno voščilo, ki ga pošiljamo našim kmetovalcem kot res najboljše: »Kmet, vzdrami se! — Skrajni čas je, da se vzdramiš!« Kolikokrat odmeva glasno iz ust naših kmetovalcev: »Za kmeta se do-slej še ni nič storilo!« Toda roko na srce, slovenski gospodar in gospodinja! Če hočeta biti odkritosrčna, bosta morala priznati, da se je zadnja leta, pa tudi v nedavni preteklosti storilo za kmečki stan marsikaj, da, prav mnogo. Še veliko, veliko več pa bi se bilo zgodilo, ko bi naš kmetovalec ne bil spal. Koliko-krat se sklicujejo razna kmetijska zborovanja, predavanja, učni tečaji. Komu drugemu v korist so namenjene vse te prireditve, če ne tebi, slovenski kmetovalec? In kdo je tisti, ki ga pri takih prireditvah največkrat manjka? Kmet, in sicer redoma prav tisti gospodarji, ki bi jim bilo najbolj krvavo treba slišati to, kar se svetuje, predlaga, sklepa, prosi pri takih shodih. Ali drugi primer: Kdo je tisti, ki je pri vsej svoji stiski in zapuščenosti, pri vsej svoji neizkušeno-ti tako težko dostopen kakemu dobremu nasvetu? — Kmet! Ali: Kdo kaže največje nezaupanje do kmetijskega združništva, ko je vendar združništvo s svojim zlatim, krščanskim geslom »Vsi za enega, eden za vse!« rešilna deska za

potapljujejoči se kmečki stan? Kdo je tisti, ki roko v roki z največjimi sovražniki kmečkega stanu, z liberalnimi krčmarji in trgovci izpodkopava temelje združništva? Kdo plačuje žulje in pôt najplemenitejših svojih stanovskih tovarišev, ki žrtvujejo za zadržno idejo (misel) čas in denar, za nevaležnostjo, z zabavljanjem, grdimi podtikljaji in zasramovanjem? Oj, slovenski kmetovalec, kolikokrat se znajdeš v tej nečastni vlogi tudi ti! In, dragi gospodar-kmetovalec, za koga so sezidali lepe palače, ki se imenujejo zimske kmetijske šole? Za koga se tiskajo kmetijsko-strokovni članki o živinoreji, obdelavanju zemlje, gnojenju, poljedelstvu, vrtnarstvu, gozdarstvu v časopisih in posebnih knjigah? In kdo je, ki se ne zmeni za kmetijske šole, ne obiskuje kmetijskih tečajev, bere vse življenje samo kake otročje povesti in detektivske romane, strokovna knjiga in časopis pa mu ne diši? Oj, kmetovalec, to si ti in ti in zopet ti! — Na ves glas lahko danes rečemo: Ni res, da bi se nič ne storilo za kmeta. Ni res, da bi bil kmetovalec brez vsakega sveta in pomoči. Če le hoče, si lahko poišče dobrega nasveta in pomoči. Če le hoče si ustanovi nabavne in prodajne zadrage, s katerimi se lahko zavaruje proti izkoriščanju prekupcev in zagotovi svojemu blagu pošteno ceno. Organizirani gospodarji zahtevajo danes za liter mleka po 2.50 din, neorganizirani ga marsikje oddado komaj po 1.50 din. Tudi za izobrazbo kmečke mladine se je mnogo storilo; kmet ima na razpolago kmetijske šole, knjige časopise, predavanja, in vse te stvari pa so umerjene na njegov život, tako kakor more le najboljši krojač umeriti suknjo. Kmetovalcu je treba to suknjo samo obleči in obvarovala ga bo vsakih večjih nesreč gospodarskih viharjev. A kaj napravi kmetovalec? Dobro, toplo suknjo pusti viseti v omari, leži demeren in trmast v postelji in vleče odejo čez ušesa in oči, da bi pač ničesar ne slišal in ne videl, on — spi. Mi pa kličemo: Prijatelj, vzdrami se! — Stavim na to, da od desetih gospodarjev, ki jih poznam, jih devet spi ali vsaj dremlje. Toda ne, preveč sem povedal! Kajti med temi devetimi jih bo vsaj šest ali sedem, ki bodo glasno zabavljali! Zabavljali nad slabimi časi, nad vlado in oblastmi, zabavljali čez davke in druge dajatve, zabavljali čez prijatelje in sovražnike, morebiti tudi čez

tiste, ki si jim upajo povedati resnico v obraz: so ljudje v našem podeželju, ki zabavljajo čez vse — pa samo takrat, kadar jih ne sliši nihče izmed tistih, na katere meri zabavljanje — tam v gostilni! Tisti, ki zna najbolj zabavljati in ki odpira usta tako na široko, kakor bi hotel pojedsti sleherni dan najmanj tri ministre za zajtrk, to je mož, ki ti je povseči, kmetovalec. Ta ima vsaj pogum, tako misliš ti, da pove tudi visokim gospodom v brk, kje da kmeta žuli čevelj! Ko bi bilo le v resnici tako! Bilo bi popolnoma pravilno! Toda z visoko gospodo ni dobro jesti česenj; pljujejo ti koščice v obraz in tej nevarnosti se tudi največje goflje iz kmečkih gostiln ne izpostavljajo rade. In potem se zgodi takole, ljubi gospodar: V gostilni zabavljajo in dopovedujejo gospodi svoje mnenje — dokler je le-ta še prav, prav daleč proč. Ko pa stoji gospoda temu »pogumnemu« reševalcu kmeta iz obličja v obličje nasproti, mu trplja z ljubeznivim nasmehom po ramenih, mu stiska roko in govori lepe besede, ki se pa nikoli ne uresničijo, takrat — ej, takrat pa potekajo ustnice pogumnega borca za kmečki stan samega medu in pa krotke pohlevnosti. Hrbet, ki se je zdel v gostilni iz samega jekla, se zdaj krivi kot mačja hrbtenica in stiska lastnih stanovskih tovarišev je le majhne važnosti v primeri z milostjo in oddeljenim mnenjem vplivnega gospoda. To je naša velika rana, prijatelji: Kmet je »prost«, dokler sedi daleč proč od gospode v domači gostilni ali pri sosedovih. A ta občutek »svobode« izgine, kakor bi ga odpihnil, izgine stanovska samozavest in pa pogumno prepričanje v trenutku, ko sedi kmet pri isti mizi z mogočniki, ko gre za to, da zagovarja svoje pravice in zahteve na pravem mestu. Tedaj naj, če le mogoče — pobira kdo drugi kosanj iz žerjavice. Če se pa ta drugi v resnici znajde, potem naj bo le prepričan — prvi, ki ga pusti na cedilu, bo prav kmet sam. To se je ponovilo že sto in stokrat. — Zato pa ti kličem, prijatelj kmetovalec ob začetku novega leta prav glasno na ušesa: Slovenski kmet, vzdrami se! — Vstani pokoncu, ne da bi se napihoval in povzdigoval čez druge stanove, ne da bi mlatil okoli sebe s praznimi frazami in se boril na surov način, kakor delajo to boljšeвики, ampak dvigni se k poštenim stanovskim zavednostim, k možati borbi za svoje interese, k želji po izobrazbi in k čim večji sposobnosti v poklicu!

Če se namreč zdrami naš ratar, potem se tudi ne bo več upiral nagonu, da se utrdi in oboroži za svoj težki poklic z znanjem in novimi močmi. Stotere moderne pridobitve in odkritja modernega znanstva — tičoče se poljedelstva in živinoreje — bodo postala skupna last vseh kmetovalcev. Naše kmetijske šole bodo takrat vse premajhne za tiste kmečke sinove, ki bodo želeli prevzeti očetovo posestvo popolnoma opremljeni s kmetijsko znanostjo. Dokler pa se učenci ne gnetejo v kmetijskih šolah, ampak morajo le te učence šele iskati, toliko časa še naš kmečki stan spi! —

Kmet, vzdrami se! Izobrazba je tudi tebi nujno potrebna! Kako težko je danes spraviti sto, tisoč, desetisoč kmetovalcev pod en klobuk! In vendar, ko bi se zgodil čudež in bi se posrečilo združiti vse kmete, ki zdihujejo pod bremenom svojih težav, v eno samo enotno družbo, ko bi bila trdno odločena braniti svoje interese: kakšna mogočna, nepremagljiva armada bi bila taka Kmečka zveza! Pesem ti poje: Prost mora biti, prost moj rod, na svoji zemlji svoj gospod! Osvoobodila pa te bo edino le krščanska resnica in omika. — Zato pa, kmetovalec, vzdrami se! Ko bodo vsi kmetje čuli in ne več spali, se bo vzbudila tudi zavest, da spadamo kmetje skupaj, čut skupnosti se nam bo porajal v glavah in srcih. Posamezen kmet je utrujen, boječ možakar, sedanji čas tlačí njegov tilnik hujše kakor pri drugih stanovih. Posameznik vsak zase se le težko otrese te móre od danes do jutri. Zato pa se mora zvezati, kar spada skupaj: Zadruga so tisto re-

šilno sredstvo, ki se ga mora zavedati naš gospodar-kmetovalec. Žalibog pa stoji ob postelji dremajočega kmeta tista strahna nezaupnost, ki ima vsak trenutek pripravljen kozarček opojne, uspavajoče pijače za slučaj, če bi se hotel kmet vendarle prebuditi. A naše rajfajznovke so sijajen dokaz, da je to nezaupanje popolnoma neutemeljeno. Iz rajfajznovk bi se morale razviti vse druge zadruga, mlekarske, vinarske, sadjarske, zavarovalne zadruga za živino, melioracijske (zadruga za izboljšanje sveta, n. pr. za osuševanje ali namakanje zemlje itd.) in druge zadruga, ki naj bi utirale kmečkemu stanu pot do boljšega življenja na svetu. Vsi pripadniki kmečkega stanu, usmerjeni v skupno delo, ne ovirani po malenkostnih posebnih željah, vsi težeč za istim ciljem, vsi združeni v eni misli: da vsak prispeva po svojih najboljših močeh k prospehu skupnega blagostanja — kako lep ideal bodočnosti je to, vreden, da se za njegovo uresničenje potrudijo najboljši ljudje slovenskega kmečkega naroda. Kmetovalec, vzdrami se in ta lepa slika bodočnosti postane resnica!

Kmet, vzdrami se! To je moje novoletno voščilo. Ti stokaš pod težkimi bremenami, in vendar si v prvi vrsti ti, ki čuvaš in ohranjaš državo. Zato pa, zbudi se! Plug — ne topovi in bombniki — ustanavlja države, on jih mora tudi ohranjati. A kdo ima danes veliko besedo v državi? Ne kmet, ki v prvi vrsti ohranja državo, ampak vsi drugi stanovi prej! In kmet, kaj stori nasproti temu? Prav nič, kajti — on spi. Prijatelj kmetovalec, vzdrami se! Čas je usoden! ovfr.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Vzgojna posvetovalnica

Otrok, ki hodi v šolo, slabo spi. Imam tri otroke. Starejša deklica ima 8 let, fant je star 6 let, najmlajša punčka pa dve in pol leti. Do sedaj sem zvečer vedno spravila vse tri ob sedmih v posteljo. Mlajša dva sta vedno hitro zaspala in tudi dobro spita, starejša deklica pa se vedno celo uro premetava v postelji, preden zaspi. Zadnje čase pa se je stanje še poslabšalo in zdaj je ura

vedno že deset ali enajst, preden se umiri. Zjutraj se otroci zbude redno ob šestih. Temu je kriva mala, ki je ob tej uri vedno že budna in potem ne da miru, dokler ne spravi še ostalih dveh pokonci. Za osemletnega otroka pa je gotovo premalo spanja od enajstih zvečer do šestih zjutraj. Kaj naj napravim, da bo deklica bolje spala?

Svetovala bi vam, da spravite deklico zvečer eno uro pozneje v posteljo. Tedaj bo že bolj trudna, pa tudi vnanjih vzrokov, ki deklici branijo, da ne more spati, več ne bo toliko. Poleti je ob sedmih

zvečer še svetlo in ob svetlobi nekateri otroci ne morejo zaspati. Tudi je ob sedmih zvečer hiša še nemirna. Odrasli hodijo sem in tja, se pogovarjajo, opravljajo svoje delo in otrok bi bil seveda rad v njihovi družbi, pa ga to vznemirja, da ne more zaspati ali tudi da noče. Če to ne bi pomagalo, pa je treba dognati, zakaj otrok ne spi. Morda ima slabe živce — dandanes imamo žalibog toliko otrok, ki trpe na tej bolezni, ki je otroci pred dvajsetimi leti še skoraj poznali niso. Morda je preveč živahna, preden gre spat. V nekaterih hišah je navada, da pride oče šele domov in prej ves dan ni imel prilike, da bi se bil bavil s svojimi otroki. Ko pa pride zvečer domov, hoče to nadomestiti, igra se z otroci in nori z njimi. Seveda se s tem otrok in oče zblížata med seboj, vendar otrok po takem razburjenju dostikrat ne more zaspati. Ali pa mu morda kaks stara teta ali babica pripoveduje grozne povesti, ki potem otroku rojijo po glavi, da spanec ne more do njega. Vse to preiščite in gotovo boste našli vzrok slabemu spanju vaše deklice, potem pa skušajte ta vzrok odpraviti in najbrž bo deklica lažje in trdneje spala. Če vse to ne bi pomagalo, pa dajte zvečer, preden gre spat, deklici baldrijanove kapljice (10—15 kapljic na košček sladkorja). To otroka pomiri.

Še to: Nekateri otroci trpe v teh letih na slabi prebavi in zaprtju, kar je večkrat vzrok, da ne morejo spat. V tem primeru pa peljite otroka k zdravniku, da ga preišče in mu zapiše zdravila.

Kdaj naj začnem otroka vzgajati?

Vaš deček je star dve leti, tretjega pol, pa sprašujete, kdaj naj pričnete z vzgojo. Kaj naj vam odgovorim? Če do danes s tem še niste pričeli, ste izgubili dve leti in pol otrokovega življenja. Vsaka vzgoja se mora pričeti v zibelki. Prvi dan, ko položimo otroka v zibelko, nas mora zajeti skrb za njegov telesni in duševni razvoj, in vse dokler otrok dorasča, nas ta skrb ne sme zapustiti. Prve tedne in mesece posvečamo seveda predvsem otrokovemu telesnemu razvoju, toda prav kmalu se moramo brizati tudi za v razvoj njegovih čutov in njegove duševnosti. Res, da nekateri otroci zrastejo v dobre ljudi tudi, če nimajo vzgoje ali če jih slabo vzgajajo. Njim pomaga njih dobra narava. Toda na to se ni zanašati, ker nikdar ne morete biti prepričani, da

ima vaš otrok tako dobro in trdno naravo, ker je takih otrok na svetu zelo malo. Zato kar hitro na delo in skušajte nadomestiti, kar ste v teh dveh in pol letih zamudili.

Marsikateri človek spozna šele tedaj, kaj mu je bila družina, ko jo je izgubil po lastni krivdi.

Le delo nam daje veselje in srečo. Otroške igre so le izraz njihove delavnosti.

Otroci morajo imeti vedno kako delo, vedno morajo biti zaposleni, zakaj lenoba je vseh grdob grdoba in začetek vseh pregreh.

Samega sebe zmerja, kdor pravi, da njegov otrok ni prida. Zakaj če bi ga vzgajal, bi njegovo delo gotovo sad rodilo.

Otroci pazijo na to, kaj starši delajo, ne na to, kaj govore.

KUHINJA

Pečeno svinjsko pleče v omaki. Kos svinjskega plečeta operem, mu porežem kožo in žilice, nasolim in dobro zdrgnem s seseklano kumno. V posodo, v kateri bom pekla pečenko, denem 6 dkg masti, narežem eno čebulo na listke in dodam majhno korenino na listke narezane zelene. Temu pridam pečenko, dam v pečico in počasi pečem 1 do 1 in pol ure. Ko je pečenka mehka, jo vzamem iz masti. V mast vržem žlico moke, da porumeni. Potem zalijem z juho ali kropom in denem pečenko v toliko nazaj, da poljvka zavre. Nazadnje primešam še par žlic kisle smetane. Meso zrežem na kosce in precedim omako po mesu. Pečenko dam s krompirjevimi blazinicami na mizo.

Krompirjeve blazinice. Pol kg krompirja operem in skuham. Skuhanega odcedim, olupim ter zribam ali dobro stlačim. Še gorak krompir potreseš s 15 dkg moke, ga osolim in napravim testo z dodatkom enega jajca. Iz tega testa narežem koščke, katere povaljam v svalke in narežem na 2 cm dolge blazinice. Te blazinice skuham v obilni osoljeni vreli vodi. Kuhane blazinice odcedim, polijem z mrzlo vodo ter denem na surovo maslo v katerem sem zarumenila pest drobtin.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. Po podatkih z dne 20. dec. preteklega leta so bile cene živine sledeče: voli I. vrste 6—6.50 din, II. 5—5.50, III. 4—4.50; telice I. 6—6.50, II. 5—5.50, III. 4—4.50; krave I. 4—4.50, II. 3.50—4, III. 2.50—3; teleta I. 6—7, II. 6; prašiči špeharji, domači 9—9.50, sremski 10.50—11, domači pršutarji 8—8.50 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 12—15, telečje 16, svinjske 6—10 din za 1 kg.

V ljubljanski okolici se gibljejo cene živine po poročilu z dne 23. decembra 1939 v istih mejah kakor v Ljubljani.

Kranj. Na ponedeljskem sejmu dne 27. decembra 1939 so prodajali živino po naslednjih cenah: voli I. vrste 6.50 din, II. 6, III. 5.25; telice I. 6.50, II. 6, III. 5.50; krave I. 5.50, II. 5, III. 4.50; teleta I. 8.50, II. 7.50; prašiči špeharji 11.75, pršutarji 10—11 din za 1 kg žive teže. Mladi puijski 7—8 tednov stari 150—180 din komad. Surove kože goveje 12—16, telečje 18, svinjske 12—14 din za 1 kg.

Konjice. V zadnjem času so se gibale cene živine v konjiškem okraju takole: voli II. vrste 4.50 din, III. 4; telice II. 5, III. 4.50; krave I. 4.50, II. 4, teleta I. 6, II. 5; prašiči 7—9 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 11, telečje 14, svinjske 7—8 din za 1 kg.

Gornji grad. Tik pred božičem so znamenovali v gornjegrajskem okraju sledeče živinske cene: voli I. vrste 5 din, II. 4.50, III. 4; telice I. 5, II. 4.50, III. 3.75; krave I. 4.25, II. 3.75, III. 3; teleta I. 6, II. 5.50; prašiči špeharji 12, pršutarji 11 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 15, telečje 17, svinjske 10 din za 1 kg.

Slovenj Gradec. Po poročilu z dne 22. decembra 1939 so cene živine sledeče: voli I. vrste 5 din, II. 4, III. 2—3; telice I. 5, II. 4, III. 3; krave I. 4, II. 3, III. 2; teleta I. 6, II. 5; prašiči pršutarji 7—8 din za 1 kg žive teže.

CENE

Ljubljana. Pšenica 2.45, ječmen 1.95—2.20, oves 2—2.30, rž 1.90—2.15, koruza 1.85—1.95, fižol 5.25—6.50, krompir 1.75—2 din za 1 kg. Seno 100 kg sladko 100, polsladko 80—90, kisló 70, slama 30 din. —

Svinjska mast kg 21—22, med 18—21, pšenična moka 3.50—4, koruzna moka 2.40—2.50 din za kg.

Maribor. Pšenica 2—2.25, ječmen 1.80—2, rž 1.75—2.25, oves 1.80—2.25, koruza 1.75—2, fižol 6—7, leča 8—14, proso 2.50, krompir 1.50—2; kurivo: trda drva 1 m 100—125 din, mehka 90—100, oglje 1 kg 1.25—2 din.

Mlevski izdelki v Mariboru. Moka št. 00 1 kg 3.25—4 din, št. 2 2.80—3.50, št. 5 2.60—3.20, št. 6 2.30—3, št. 7 2—2.50, ajdova moka 3.40—5, koruzna 1.85—2.25, ržena 2.60—3.20, koruzni otrobi 1—1.50, pšenični otrobi 1.25—1.75, koruzni zдроб 2.25—3.50, pšenični zдроб 3.60—4.25 din.

LES

Po podatkih ljubljanske borze za blago in vrednote z dne 29. decembra 1939 je veljal les:

Smreka in jelka: hlodi I./II. vrste monte 1 m 205—235 din, brzozjavni drogovi 185—215, bordonali 230—240, filerji 5/6 230—240, trami ostalih razsežnosti 210—280 din, škorete 435—570, deske plohi 405—445, kratice 100 kg 40—50 din.

Bukev: hlodi od 30 cm dalje I./II. 110—130 din 1 m, hlodi za furnir od 40 cm dalje 200—220, deske-plohi naravni 250—490, deske-plohi parjeni 320—620 din.

Hrast: hlodi I./II., od 30 cm dalje 200—230, bordonali 750—850, deske-plohi 730—900, frizi I./II. 5, 6 in 7 cm širine 700—780, 8 do 12 cm širine 800—900 din 1 m.

SEJMI

do 14. januarja 1940:

8. jan.: živ. in kram. Krka v kraju Videm, Zirovnica na Notranjskem, Smartno pri Litiji, Nova cerkev, Šmarje pri Jelšah, svinj. Središče. — 9. jan.: živ. in kram. Metlika, Kamnik, svinj. Ormož, živ. Ljutamer, konj. in gov. Maribor, svinj. Dol. Lendava. — 10. jan.: svinj.: Celje, Ptuj, Trbovelje. — 11. jan.: živ. in kram. Planina (Šmarje pri Jelšah), svinj. Turnišče. — 12. jan.: svinj. in drobna. Maribor. — 13. jan.: svinj.: Brežice, Celje, Trbovlje.

Kmetje! Vaša stanovska organizacija je Kmečka zveza!

PRAVNI NASVETI

Podpora za zidanje hlevov. G. F. Obrnite se na bansko upravo, ki vam bo povedala, ali vam more dati kakšno podporo ali načrte, in pod pakšnimi pogoji.

Konj na vojaških vajah. G. F. Konj, ki ste ga dali na vojaške vaje, je obšel. Vprašate, ali bi dobili kakšno odškodnino. — Obrnite se do domačega državnega ali banovinskega živinozdravnika, ki vam bo zaradi odredbe banske uprave takega konja brezplačno zdravil. Kakšne posebne odškodnine pa po našem mnenju ne boste dobili.

Podpora. Š. J. Obrnite se s vprašanjem na šumsko upravo, pri kateri je bil vaš oče v službi.

Slaboumni prevžitkar. Š. A. N. Oče si je poleg izdatnega prevžitka v naravi izgovoril ob izročitvi posestva sinu tudi še vso gotovino, ki jo je imel doma ali pa v hranilnici. Pred par leti je oče postal slaboumen in sin namesto očeta izterjava denar in ga tudi dviga iz hranilnice ter ga porablja zase. Vprašate, kako bi preprečili izkoriščanje očetovo, oziroma oškodovanje očetovih dedičev. — Predlagajte pri sodišču, da se oče zaradi slaboumnosti prekliče. Če bodo zdravniki res spoznali, da je obče toliko slaboumen, da ne more več svojega premoženja sam upravljati, mu bo sodišče postavilo skrbnika. Ta skrbnik bo moral upravljati z očetovim denarjem in polagati pri sodišču vsako leto obračun. Skrbniku povejte, koliko je vaš brat že izterjal očetovega denarja, ne da bi ga zanj porabil. Kar ni brat porabil za očeta, bo moral vrniti.

Odvetniški stroški umrlega posestnika. M. Z. R. Odvetnik zahteva od dedičev umrlega posestnika plačilo njegovih stroškov. Ker dediči ne vedo, ali je bilo pravljanje potrebno, vprašajo, ali so dolžni plačati stroške. — Zapuščina umrlega posestnika, odnos. dediči, so vsakor dolžni plačati dolgove zapustnika in torej tudi pravnne stroške. Če se ne morejo glede višine z odvetnikom pogoditi, naj zahtevajo sodno odmero. Drugače so v nevarnosti, da jih bo odvetnik tožil, kar bo stroške le povečalo.

Plačilo pravnih stroškov. J. L. O. Načelo je, da plača tista stranka pravdne stroške, ki podleže. V kazenskem postopanju velja to za vsa tista kaznjiva dejanja, ki se preganjajo na predlog ali takega kaznjivega dejanja, ki se uradoma preganjajo, na primer tatvine, potem mora obtoženec vedno sam trpeti stroške svojega zagovornika. Kajti tudi če bi bil oproščen, ne more biti državni tožilec ali država obsojena na povračilo teh zastop-

niških stroškov. Ker ste bili obtoženi tatvine in ste najeli zastopnika, ste dolžni, da ga sami plačate, čeprav ste bili oproščeni obtožbe. Če se je odvetnik pri obračunu zastopniških stroškov v svojo škodo zmotil, lahko še vedno to zmoto uveljavlja in zahteva plačilo po sodni odmeri. Seveda, dokazati mora, da se je res računsko zmotil.

Sorodnica umrla brez oporoke. Š. A. R. Umrla je vaša sestrična (materi sta bili sestri), ki ni bila poročena in ni napravila nobene oporoke. Poleg vas ima še 4 bratrance, živi pa tudi vnukinja njene že umrle polsestre. Vprašate, koliko zapuščine bo vsakemu pripadalo. — Ker ni zapustila oporoke, pridejo zakoniti dediči, ki so predvsem tisti, ki so z zapustnikom po zakonskem rojstvu v najbližjem kolenu v sorodu. Ker sorodnica ni imela lastnih potomcev, pridejo v poštev njen oče in njena mati in njuni otroci. Oče in mati ne živita več. Iz drugega zakona je bila edinka, iz prvega zakona je imela dve polsestri. Zato bodo zakoniti dediči njene polsestre, odnosno njih potomci. Vi in ostali bratrance sploh ne pridete kot zakoniti dediči v poštev, ker žive potomci polsester. Če bi teh ne bilo, bi prišli v poštev bratje in sestre roditeljev zapustnice in njihovi potomci, med katere spadajo bratrance pokojne.

Nestanovitna nevesta. B. B. B. Pred par leti vas je izbrala dekle in sta se dogovorila, da se bosta poročila. Ker sta oba brez premoženja, sta čas poroke odložila, dekle pa je šla medtem v mesto služiti. V zadnjem času ste opazili da se vede dekle napram vam hladno, dasi ona trdi, da vam je še vedno zvesta. Vprašate, če lahko zahtevate od nje nazaj povračilo stroškov, ki ste jih imeli z nakupi raznih daril in če lahko njeni materi zaračunate neko že opravljeno obrtniško delo, če bi vaša dekle pozabilo. — Če ste vi svoji izvoljenki kaj z ozirom na pričakovani zakon darovali, smete tako daritev preklicati, če ne pride do poroke brez vaše krivde. Ne morete tedaj zahtevati povračila stroškov za nakupljena darila, ampak le povračilo daril, če jih dekle še ima. Materi izvoljenke smete zaračunati opravljeno delo, če ji niste morda zagotovili, da je to bilo brezplačno storjeno.

Izročilna pogodba za primer smrti. M. M. Č. Oče in sin sta napravila pri notarju zapis, da prevzame sin očetovo posestvo po njegovi smrti. Taka pogodba je veljavna darilna pogodba za primer smrti in jo oče ne more več samovoljno spremeniti. Ostali bratje in sestre pa bodo ob očetovi smrti imeli pravico, da zahtevajo od brata-prevzemnika dopolnitev nujnega deleža v kolikor za življenje očeta niso dobili zadostne dote.